

10086

Ressursfokuset tilnærming med enslige mindreårige flyktninger

Resource-focused approach with unaccompanied minors refugees

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Mai 2020

10086

Ressursfokuset tilnærming med enslige mindreårige flyktninger

Resource-focused approach with unaccompanied minors refugees

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Sammendrag

Temaet i denne oppgaven er ressursfokustert tilnærming i arbeidet med enslige mindreårige flyktninger. Dette er en gruppe som bli ansett som sårbare, men har som alle andre barn og unge, håp og ressurser. I denne oppgaven har jeg brukt litteraturstudie som metode. Oppgaven fokuserer på ungdommenes sine ressurser og hvordan miljøterapeuten kan legge til rette for å styrke disse. Problemstillingen ble da som følger: Hvordan kan miljøterapeuten fremme resiliens i arbeid med traumatiserte enslige mindreårige flyktninger i bofellesskap? Selv om oppgaven er ressursfokustert, er det viktig å ha med seg kunnskap om traumebevisst omsorg i møte med traumeutsatte barn og unge. Det er spesielt viktigheten av en trygg relasjon og endring innenfor toleransevinduet som er en forutsetning for å kunne utøve ressursfokustert tilnærming. Innenfor resiliens-teori blir begreper som mestring, beskyttelsesfaktorer, empowerment og psykososialt arbeid satt søkelys på. Jeg har brukt Bronfenbrenners bioøkologiske modell for å se på den gjensidige påvirkningen av barnet og miljøet, samt læring i nærmeste utviklingsone som kjernen i barns utvikling. Teori rundt brobygging både når det gjelder fortid og nåtid, samt i forhold til relasjoner, har vært en viktig del for å fremme resiliens. Ved å bygge en bro mellom fortid og fremtid, gir det mulighet for opplevelse av kontinuitet, mens relasjoner vil kunne gi flyktningbarna sosial kapital som kan opptre som ressursfaktorer i livene deres. Videre går oppgaven inn på miljøterapeutisk arbeid i bofellesskapet som kan styrke enslige mindreårige flyktingers resiliens. Det trekkes frem blant annet det å navigere sammen, legge til rette for læring, bofellesskapets fellesskap og hvordan fysisk mestring kan gi mental styrke. Avslutningsvis knyttes oppgaven sammen og jeg vil tillegg komme med noen egne refleksjoner.

Summary

The theme of this thesis is resource-focused approach in working with unaccompanied minor refugees. This is a group that is considered vulnerable. However, like all other children and youth they have resources and hopes. This thesis will highlight the resources and how the social therapist can positively affect these. The research question is as following: How can the social therapist promote resilience in working with traumatized unaccompanied minor refugees in shared housing? Although this thesis is resource-focused, it is also important to include knowledge of trauma-informed care when working with trauma-prone children and youth. To apply a resource-focused approach, it is especially important to maintain a safe relationship and change within the tolerance window. Within the theory of resilience, concepts such as mastery, protection factors, empowerment and psychosocial work are considered. I have used Bronfenbrenner's bioecological model to highlight the mutual effect of the child and the environment, as well as the concept of learning in the nearest development stage as the core of children's development. Theory of bridge-building both in the past and the present, as well as in terms of relationships, has been an important part of promoting resilience. By building a bridge between the past and the future, it allows the children the possibility of experiencing continuity. Furthermore, relationships will be able to provide the refugee children with social capital that can act as resource factor in their lives. This thesis also looks at how social therapeutic work in shared housing can strengthen resilience; navigating together, facilitating learning, the feeling of community in shared housing, and physical mastery can play an important role in mental strength. Finally, the findings in this analysis is complemented by my own reflections.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Relevans for sosialt arbeid.....	2
1.3 Prensentrasjon av problemstilling	2
1.4 Definisjon av sentrale begreper og avgrensinger	2
1.4 Disposisjon av oppgaven	4
2.0 Litteraturstudie	5
2.1 Søkeprosessen.....	5
2.1.1 Kildekritikk og forskningens relevans.....	5
3.0 Enslige mindreårige flyktninger.....	6
3.1 Bofellesskapets ansvar og oppgaver.....	7
4.0 Teori	8
4.1 Traumebevisst omsorg.....	8
4.1.1 De tre grunnpilarene	8
4.2 Resiliensteori	9
4.2.1 Risiko- og beskyttelsesfaktorer	10
4.2.2 Psykososialt arbeid utfra resiliens-teori.....	10
4.2.3 Bronfenbrenners bioøkologiske modell.....	11
4.3 Et liv i eksil som avhengige og selvstendige	12
5.0 Diskusjon.....	12
5.1 Relasjonens betydning	12
5.2 Legge til rette for læringsprosess.....	13
5.3 Å navigere sammen	14
5.4 Myndiggjøring og selvstendigjøring	14
5.5 Fysisk mestring- mental styrke.....	15
5.6 Bofellesskapet som en ressurs	16
5.5.1 «Det normale liv»	17
6.0 Avslutning	17
7.0 Referanseliste	19

1.0 Innledning

68,5 millioner mennesker er totalt på flukt i verden, hvorav 28,5 millioner av disse har flyktet til et annet land enn sitt eget. En andel av flyktingene er enslige mindreårige, som flukter fra frykt i sitt eget hjemland. I 2015 hadde Norge sitt høyeste antall enslige mindreårige som søkte beskyttelse i landet. Tallet var på 5 300 barn. To tredjedeler var fra Afghanistan, og kun 8% var jenter. I det siste regjeringsskiftet ble det innført en strengere innvandringspolitikk som førte med seg strengere krav for flyktinger og asylsøkere i landet, samt strengere krav for familiegjenforening. Andelen som får innvilget asylsøknadene har gått ned siden 2016. Tall fra UDI viser at 92 % enslige mindreårige fikk innvilget asylsøknaden sin i 2015, andelen sank til 72 % i 2016. I 2017 fikk kun 44 % innvilget sin asylsøknad (UDI, 2018).

Forskning om enslige mindreårige flyktinger viser at denne gruppen er spesielt utsatt for psykiske helseplager. Det er ikke sjokkerende, når man prøver å forestille seg hva mange av de kan ha gått igjennom. I tillegg til bagasjen deres, vil barna møte på utfordringer i Norge også. Jeg vil i denne oppgaven sette søkelys på de faktorene som gjør at barn som gjennomgår traumatiske opplevelser, på tross av det klarer seg relativt bra videre i livet. Hva kan miljøterapeuten gjøre for å legge til rette for styrking av disse ressursene hos enslige mindreårige flyktinger? Det er dette jeg har ønsket å fokusere på i denne oppgaven.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunnen for at jeg valgte å skrive om enslige mindreårige flyktinger er økt interesse for feltet ettersom praksisperioden min var i et bofellesskap for enslige mindreårige flyktinger. Her fikk jeg et innblikk iblant annet hvordan deres fortid påvirker deres fremtid, både psykisk og fysisk. Jeg møtte på kulturforskjeller, hvor en av de jeg synes skilte seg mest ut fra «norsk» kultur var holdningen til psykisk helse. Det var et tema som ikke var lett å komme i dialog med ungdommene om. «De som går til psykolog er psykopater» var et utsagn som jeg spesielt husker. Det har fått meg til å tenke hvordan ressursfokusert tilnærming kan være av hensikt i møte med målgruppen. Dette er ungdommer med håp, mål og ressurser. Jeg ønsker å lære mer om hvordan miljøterapeuten kan styrke de sterke sidene og legge til rette for mestring blant denne gruppen.

1.2 Relevans for sosialt arbeid

Selve faget sosialt arbeid har sine historiske røtter fra foregangskvinner som Mary Richmond og Jane Addams som hjalp vanskeligstilte individer i ulike sosiale kontekster (Levin, 2004). Det er siden den tid utviklet en rekke metoder og teori om hvordan en skal kunne hjelpe andre. I det yrkesetiske grunnlagsdokumentet står det at yrkesutøvere skal blant annet ha solidaritet for utsatte grupper og jobbe for å bedre livskvaliteten deres (FO, 2015). I sosialt arbeid jobber man målrettet med endringer for å fremme livskvalitet, dermed er begreper som mestring og empowerment viktige. Enslige mindreårige flyktninger er i mange prosesser, hvor det sosiale arbeidet er sentralt når det gjelder å legge til rette for utvikling og øke livskvaliteten deres. Dette innebærer et bredt arbeid hvor miljøterapeuter har en betydelig del. Asyl- og flyktning-situasjonen er i en stadig global endring hvor nye kriser dukker opp. Barna i Moria-leiren er dagsaktuelt, og det er dermed viktig å ha kunnskap om denne gruppen og hvordan man skal møte det enkelte barnet.

1.3 Prensentrasjon av problemstilling

Problemstillingen for oppgaven lyder slik:

Hvordan kan miljøterapeuten fremme resiliens i arbeid med traumatiserte enslige mindreårige flyktninger i bofelleskap?

1.4 Definisjon av sentrale begreper og avgrensinger

Miljøterapeut

Miljøterapeut har relevant faglig utdanning for den gitte arbeidsplassen. Som regel er miljøterapeuten en offentlig godkjent sosionom, vernepleier, sykepleier, ergoterapeut, barnevernspedagog, barnehagelærer eller spesialpedagog (utdanning.no). Erik Larsen (2015) definerer miljøterapi slik «*Miljøterapi kan forstås som et arbeid som handler om å legge til rette eller organisere slik at forandring og utvikling blir mulig*» (Larsen, 2015).

Enslig mindreårig flyktninger

Enslige mindreårige flyktninger (EMF) er en fellesbetegnelse for barn og unge som kommer som asylsøkere eller som kvoteflyktning til Norge, uten følge av foreldre eller noen med foreldreansvar og som får innvilget asyl i landet. De som er i alderen 15-18 år når de kommer til Norge og søker asyl, får tilbud om å bo på asylmottak for enslige mindreårige. Dette er i regi av Utlendingsdirektoratet (UDI). De som er under 15 år for derimot tilbud om plass på et omsorgssenter for mindreårige, som er i regi av Bufetat (Imdi). Når barna får innvilget oppholdstillatelse og dermed anses som flyktninger, vil arbeidet med bosettingskommune starte. Kommunene har deretter plikt til å vurdere barnets behov jfr. Barnevernsloven § 3-4, som danner grunnlaget for hvilket bo- og omsorgstilbud kommunen tilbyr den enkelte (Lindboe, 2011).

Reisliens

Begrepet «resiliens» betyr «evne til å komme seg etter motgang». Noen utvikler psykososiale vansker etter å ha blitt utsatt for store påkjenninger eller traumer i livet. Andre klarer seg bedre eller bra til tross for motgangen. Begrepet betegner dermed de prosesser og faktorer i både individet og omgivelsene, som gjør at individet klarer å komme seg gjennom risikosituasjoner uten uoverkommelige belastninger (Røkenes & Hanssen, 2012).

Utviklingstraumer

Enslige mindreårige flyktninger er spesielt utsatt for å utvikle utviklingstraumer, da de ofte har vært utsatt for sammensatte og vedvarende traumatiske belastninger (Olsen, 2015). Utviklingstraumer skjer i omsorgsrelasjoner og i utviklingssensitive perioder av livet, og kan forstås som vedvarende eksponering for traumatisk stress kombinert med sviktende andre-regulering av affekt (Nordanger & Braarud). Derfor gir utviklingstraumene utslag på de fleste funksjonsområder som involverer affekt, atferd og oppmerksomhet (Olsen, 2015).

Bofellesskap

Bofellesskap er en vanlig boform i Norge, hvor flere deler bolig sammen. Blant annet bor enslige studenter og unge arbeidstakere ofte i bofellesskap. En del av enslige mindreårige flyktninger som skal bosettes i en kommune med offentlig hjelp, kan få tilbud om å bo i et bofellesskap (IMDi, 2015). De siste årene har det vært stekt fokus på bofellesskap for de eldste flyktningbarna og barnevernfaglig oppfølging for de yngste (Berg, sitert i Eide, 2020).

Avgrensninger

Oppgaven avgrenses til enslige mindreårige flyktninger i alderen 15-18 år som bor i et bofellesskap med bemanning i regi av barnevernet. Det er på bakgrunn av at slike bofellesskap er døgnbemannet, hvor det er krav om relevant kompetanse blant de ansatte. EMF er en heterogen gruppe med store individuelle behov og ressurser, dermed blir det en begrensning i oppgaven ved at gruppen blir definert under en kategori. Som oftest har enslige mindreårige flyktninger blitt utsatt for traumatiserende opplevelser som preger dem i etterkant. Jeg har dermed tatt utgangspunkt i at målgruppen jeg skriver om er traumatiserte enslige mindreårige flyktninger mellom 15 -18 år, som bor i bemannet bofellesskap som et kommunalt barnevernstiltak og som er bosatt under paragraf § 3-4 i barnevernloven.

I oppgaven veksler jeg mellom å bruke begrepene: enslige mindreårige flyktninger, flyktningbarna, barn og ungdom. Grunnen til at jeg også kun bruker «barn» er da mye av litteraturen gjelder generelt barn og ikke spesifikt ungdom eller flyktninger. I alderen 15-18 år anses en som ungdom, jeg har dermed valgt å bruke ungdom når teorien knyttes opp til målgruppen i drøftingsdelen.

Flyktninger kan få midlertidig eller permanent oppholdstillatelse. Jeg har valgt å avgrense oppgaven til de som har fått innvilget permanent oppholdstillatelse. Det er på bakgrunn av at det kan være mye vanskeligere å jobbe ressursfokuset med enslige mindreårige som ikke har permanent opphold, da de ikke har tryggheten i bunn.

1.4 Disposisjon av oppgaven

I den første delen av oppgaven vil jeg først presentere metoden som oppgaven har basert seg på. Deretter går jeg inn på enslige mindreårige flyktninger som en målgruppe og bofellesskapets ansvar og oppgaver i henhold til loven. Jeg har ikke valgt å gå inn på EMF sine rettigheter, da dette ikke direkte er relevant for problemstillingen. Det vil allikevel være viktig å være bevisst over deres rettigheter og annet viktig lovverk i møte med målgruppen.

I teori-delen vil jeg redegjøre for teori som brukes for å forstå og ivareta traumatiserte enslige mindreårige flyktninger. Her har jeg lagt søkelys på traumebevisst omsorg og resiliensteori. Deretter går jeg dypere inn på beskyttelsesfaktorer og hvordan de kan beskytte for risikofaktorer i et barns liv. Bronfenbrenners bioøkologiske modell blir også presentert for å understreke den gjensidige påvirkningen mellom individ og miljøet.

I diskusjons-delen vil jeg forsøke å besvare hvordan miljøterapeuten kan legge til rette for å fremme resiliens blant EMF ut ifra teoridelen. En del av teorien er også utdypet i diskusjons-delen. Jeg har valg å sette søkelys på relasjonens betydning og hvordan legge til rette for mestring og styrke deres ressurser. Her trekkes blant annet empowerment og bofellesskapets fellesskap inn. I avslutningen trekkes hovedmomentene frem, samt noen egne refleksjoner.

2.0 Litteraturstudie

Litteraturstudie er metoden som blir brukt i denne oppgaven. Ifølge Dalland (2012) vil det si at oppgaven i hovedsak baserer seg på skriftlige kilder. Litteratursøk er en beskrevet fremgangsmåten og ikke én bestemt metode. Dermed er det i en slik type studie, vurdering av de skriftlige kildene som er det metodiske redskapet. Den valgte litteraturen er kunnskapen oppgaven har som utgangspunkt og det som problemstillingen skal drøftes opp mot. For å innhente litteratur vil selve søkeprosessen være viktig for å finne kilder som kan bidra til å styrke oppgavens grunnlag, samt belyse den valgte problemstillingen (Dalland, 2012). Denne type metode handler om å systematisere allerede eksisterende kunnskap. Det går ut på å søke den, samle den, vurdere den og deretter sammenfatte den (Støren, 2014). Det vil si at studien i seg selv ikke skaper ny kunnskap, men nye erkjennelser kan komme frem når en sammenligner kunnskap fra flere troverdige kilder (Magnus & bakketeig, referert i Støren, 2014).

2.1 Søkeprosessen

I selve søkeprosessen etter relevant forskning og litteratur har jeg brukt databaser som Oria, Idunn og Google Scholar. Da har jeg søkt på ord som «Enslige mindreårige flyktninger», «rettigheter», «traumebevisst omsorg», «miljøterapeutisk arbeid», «resiliens», «mestring», «beskyttelsesfaktorer» og «bofellesskap». Jeg har brukt disse ordene både alene og i kombinasjon med hverandre. Jeg har også funnet forskning og litteratur i litteraturlisten til relevante artikler, bachelor- og masteroppgaver. Jeg har brukt lovdata for å finne frem til relevante lover, i tillegg til IMDi sin nettside for å finne offentlige dokumenter.

2.1.1 Kildekritikk og forskningens relevans

Kildekritikk handler om å forholde seg kritisk til det kildematerialet man bruker i oppgaven, samt kriterier man benytter seg av under utvelgelsen. Det handler om å både vurdere og karakterisere litteraturen som benyttes. Det kan innebære å mene noe om i hvilken grad teori og forskning fra én sammenheng lar seg overføre til sin egen problemstilling (Dalland, 2012). Det er også en sannsynlighet for at dataene som forskeren samler inn, har hatt hensikt å

brukes i en annen sammenheng enn den jeg anvender dem i min oppgave. Da det for eksempel foreligger lite forskning om resiliens-styrkning blant denne målgruppen, har jeg verdt nødt til å se på litteratur og forskning som ikke direkte omfavner denne gruppen. Litteraturen jeg har anvendt om resiliens er også ofte knyttet til unge barn ved se tilbake på tilknytning i tidlig fase. Jeg har forsøkt å gjøre disse forskningsresultatene aktuelle også for miljøterapi med eldre barn. Kapittelet til Bengtson og Ruud (2012) handler om levekår i mottaksfasen, jeg har selv om valgt å bruke deler av dette kapitlet. Vel vitende om at kunnskapsoverføringen må skje varsomt.

Ved å bruke sekundærkilder, kan det medføre at tolkning og oversettelse har endret på det opprinnelige perspektivet (Dalland, 2012). Dette har vært en utfordring, da mye av fagstoff og pensum ofte er sekundærkilder. Jeg har forsøkt å anvende primærlitteratur hvor det har vært mulig, men i noen tilfeller har det ikke latt seg gjøre å finne primærkilden, noe som har gjort at jeg i enkelte steder har valgt å bruke sekundærkilder.

Jeg har valgt å bruke en fagbok som hovedkilde når det kommer til det psykososiale arbeidet med målgruppen. Det er boken «Barn på flukt- Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger» med Ketil Eide som redaktør. Boken tar for seg blant annet hvilken kompetanse som er nødvendig for å ivareta unge flyktningers behov, hvor denne utgaven er gitt ut i år og dermed er oppdatert på feltet. Jeg har også valgt å bruke en masteroppgave i oppgaven, Borgund (2017) sin studie «I foreldrenes sted- en kvalitativ studie av ansattes arbeid for å fremme resiliens hos enslige mindreårige flyktninger». Dette er en studie jeg ser på som relevant da den belyser ressursfokuset tilnærming med målgruppen, i bofellesskap. Jeg har i tillegg brukt en rekke andre fagbøker og forskningsartikler med relevans for å belyse oppgavens problemstilling. Jeg har forsøkt å finne så ny litteratur, helst fra de 10 siste årene. Det har vært viktig da dette er et felt om stadig er i utvikling og endring. Det har tillegg vært noe mer utfordrende å finne frem til relevant litteratur på bakgrunn av covid-19 pandemien, som har gjort at jeg hovedsakelig har måtte forholdt meg til litteratur som er tilgjengelig på nett.

3.0 Enslige mindreårige flyktninger

EMF betraktes som en gruppe barn og unge som er spesielt utsatt for psykiske plager. Det som ofte er felles for gruppen er at barna er uten sine foreldres umiddelbare omsorg, veiledning og beskyttelse. De er i tillegg i et fremmed land med nytt språk, ny kultur og nye tradisjoner. Barnas fortid stammer fra samfunn med væpnet konflikt eller annen organisert

vold som har ført til traumatisering i ulik grad som følge av tap av trygge rammer og omsorgspersoner, forfølgelse, nød, overgrep, savn og sorg. Dette er nyttig overordnet kunnskap for myndighetene og yrkesutøvere som møter denne gruppen (Eide, 2020).

Det er allikevel viktig å påpeke at EMF er en heterogen gruppe, hvor det er store forskjeller mellom de individuelle livshistoriene. Forskjellene gjelder barns personlige bakgrunn og hvilken oppvekstsituasjon de erfarer i eksil. Barna kommer fra ulike land og folkegrupper og fra ulik sosioøkonomisk bakgrunn. EMF vil ha ulikt behov for psykososial oppfølging med bakgrunn i traumatiserende hendelser fra både før, under og etter flukten. En stor del av kunnskapsutviklingen og forskningen gjort rundt målgruppen, har vært i stor grad opptatt av barnas sårbarhet, men har også i noen grad tydeliggjort barnas ressurser. Det påpekes at flyktningbarna betraktes verken som entydig ofre eller entydige ressurssterke barn som klarer seg på egen hånd (Eide, 2020). Forskning påpeker at dette fører til former for ambivalens i måten myndighetene og helsepersonell forstår og møter barna på, i tillegg til hvordan flyktningbarna forstår seg selv (Herz & Lalander, sitert i Eide, 2020).

Mange av dem møter utfordringer i det «nye» landet. Det kan være utfordringer knyttet til det å være flyktning, eksempelvis språkvansker, kulturforskjeller og rasisme. I tillegg er disse barna i et nytt land uten foreldre, i en i livssituasjon hvor de har spesielt behov for god oppfølging og omsorg (Eide, 2020). Samtidig påpeker både forskere og sosialarbeidere at disse barna også er ressurssterke og handlekraftige, som ofte har store ambisjoner for sin framtid i det landet de bosettes i (Eide, Larsgaard & Kjelaas, 2017).

3.1 Bofellesskapets ansvar og oppgaver

Når enslige mindreårige flyktninger blir bosatt i en kommune, er det opp til kommunen å bestemme hvordan de vil organisere bosettingsarbeidet. Det må enten forankres i barnevernstjenesten eller i flyktningetjenesten, hvor det også er opp til kommunen å velge hvilke omsorgstiltak de vil tilby (Garvik mfl. 2016: Svendsen, Thorshaug & Berg). Forskning fra 2016 viste at tre av fire kommuner i Norge forankrer sitt arbeid i barneverntjenesten, hvor 97 prosent av tiltakene er hjemlet i barvernsloven. Kommunene bruker i stor grad bofellesskap som den foretrukne bo- og omsorgsløsningen for EMF. En rekke studier viser at bofellesskap gir gode muligheter for å kunne sikre god omsorg, tett oppfølging, voksenkontakt, samt rom for selvstendighet (Garvik mfl. 2016).

EMF som bosettes i en kommune forankret i barneverntjenesten, bosettes under barnevernlovens § 3-4 Botiltak for enslige mindreårige flyktninger. I loven presiseres det at

kommunen skal foreta en vurdering av den enkeltes behov og på bakgrunn av det, tilby egnet botiltak (Barnevernloven, 2005, § 3-4). Barnekonvensjonen understreker også viktigheten av at det føres tilsyn rundt den omsorgen og eventuelle fysiske og psykiske behandlingen de enslige mindreårige flyktningene får. Myndighetene skal i tillegg periodevis vurdere om tjenestene barnet tilbys er i tråd med de målsettinger og føringer som er lagt for arbeidet med denne gruppa. Tilsynet skal utføres av kvalifiserte personer (Garvik mfl. 2016).

Bofellesskapet har ansvar for å danne rammen for stabilitet, trygghet og kontinuitet for beboerne. Samtidig skal den kunne gi en god kombinasjon av frihet og selvstendighet på den ene siden og oppfølging, samhold og relasjoner på den andre siden (Berg, Svendsen & Thorshaug, 2010).

4.0 Teori

4.1 Traumebevisst omsorg

Traumebevisst omsorg (TBO) er en tilnærming i omsorgsarbeid og miljøterapi som «tar hensyn til kunnskapen om hvordan hjernen påvirkes av traumatisering, og hvilke konsekvenser dette kan få på kort og lang sikt» (Hagen, 2016, s.28). Traumatisering kan hemme barn og unges liv da det kan føre til vansker med å regulere egne følelser, oppmerksomhet, atferd og sosioemosjonell regulering. Dette kommer av at traumatisering spesielt i tidlig alder skader hjernens utvikling, samt påvirker barnets selvoppfatning og relasjon til andre. Begrepet traumebevisst omsorg innebærer at omsorgen har fokuset mot en forståelse og holdning, enn av spesifikke metoder (Amble & Dahl-Johansen, 2016).

Utgangspunktet man dermed jobber med er at traumatiserte ungdommers atferd ikke alltid er rasjonell og kan forstås som smerteuttrykk. Deres atferd kan dermed forklares av de traumatiske opplevelsene som ligger bak og dermed blir miljøterapeutens oppgave å møte smerten bak atferden (Hagen, 2016). Læring og utvikling hos traumatiserte barn bør ta sted når barnet er innenfor sitt toleransevidu. «Toleranseviduet refererer til det spennet av aktivering som er optimalt for et individ - ikke for høyt og ikke for lavt» (Amble & Dahl-Johansen 2016, s. 62). Begrepet brukes i arbeid med traumatiserte barn for å kunne forstå deres utfordringer bedre, da traumeutsatte barn ofte vil ha en lav stressoverveldelsesgrense og dermed et smalt toleransevidu.

4.1.1 De tre grunnpilarene

Howard Bath (referert i Jørgensen & Steinkopf, 2013) sin modell «De tre grunnpilarene» innenfor traumebevisst omsorg, tar for seg tre grunnpilarer som omsorgen bør preges av. De

tre grunnpilarene er trygghet, relasjon og affektregulering. Dette med bakgrunn i at traumatiserte barn og unge ofte har vansker med å regulere egne følelser, vansker med å skape relasjoner, samt vansker med regulering av emosjoner. Disse tre helt grunnleggende og universelle pilarer må legges til rette for at barn skal kunne utvikle seg og få et bedre liv. Behovet for *trygghet* er grunnleggende behov for barn og unges psykiske helse, vekst og utvikling. Det finnes flere former for trygghet, som for eksempel fysisk-, sosial- emosjonell- og kulturell trygghet. Opplevelsen av trygghet henger sammen med *relasjon* og tilknytning. Tilknytning innebærer følelsesmessige tilfredsstillende relasjoner til voksne, samt tilknytning til andre sosiale arenaer som skole, idrettslag og samfunn (Jørgensen & Steinkopf, 2013).

En god relasjon er essensielt i arbeid rettet mot positiv endring og utvikling. For å oppnå ønsket kvalitet på relasjonen må samhandlingsprosessen tilrettelegges for å danne forståelse for hverandre. Dette skjer gjennom å skape tillit, trygghet og opplevelse av troverdighet og tilknytning (Røkenes & Hanssen, 2012). Traumatiserte barn kan ofte møte voksne med mistillit, mistenksomhet og unnvikende atferd fordi de har gjennom erfaringer lært å forbinde voksne med vonde følelser. Det kan også henge sammen med å ikke ha hatt en trygg tilknytning til sine omsorgspersoner eller brudd på tilknytning som barn. Mange traumatiserte barn har problemer med regulering av egne følelser da *affektregulering* er lært og ikke medfødt. Hvis et barn ikke har fått en tilstrekkelig regulering i tidlig oppvekst, vil barnet ofte ha problemer med følelsesregulering senere (Jørgensen og Steinkopf, 2013). Følelsesregulering handler om omsorgspersonenes evne til innlevelse, empati og mentalisering ovenfor barnet (Kvello, 2015).

4.2 Resiliensteori

Noen barn utvikler psykososiale vansker etter å ha blitt utsatt for store påkjenninger eller traumer i livet. Andre klarer seg bedre eller bra til tross for motgangen. Begrepet resiliens blir ofte assosiert med begrep som motstandsdyktighet og mestring, men det handler om mer enn kun egenskaper hos individet (Røkenes & Hanssen, 2012). Tidligere forskning tok utgangspunkt i at barn viste seg motstandsdyktige grunnet egenskaper hos individet. I dag er resiliens velkjent som teori innenfor mentalt helsefremmearbeid og positiv psykologi. Begrepet er nå generelt akseptert som motstandskraft mot miljøskapte risiko-opplevelser. Det kan være det å komme seg etter stressfylte og voldsomme opplevelser, som for eksempel flukten (Førde, 2014).

Den tradisjonelle tilnærmingen til resiliens baserer seg på systemteori og fremhever forutsigbare sammenhenger mellom risiko- og beskyttelsesfaktorer, sirkulære sammenhenger

og overføringsprosesser. Det diskuteres hvor vidt denne forståelsen er tilstrekkelig for å svare på individets egne opplevelser av resiliens, da det er store individuelle variasjoner i hvordan mennesker reagerer på samme type belastninger. En slik tilnærming kan dermed ses på som passiv og at det dermed kan være mer naturlig å se på utvikling av resiliens i lys av den aktive samhandlingen mellom hvordan miljø, samfunn og individ arter seg (Førde, 2014). De siste tiårene har flere forskere på feltet kommet med evidens for at resiliens er like mye avhengig av strukturelle forhold, relasjoner og tilgang på sosial rettferdighet som av individuelle egenskaper (Rutter, 2012).

4.2.1 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

I resiliensforskning er det spesielt to bregrepssett som står sentralt: Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer. Risikofaktorer er momenter som øker risikoen for utviklingen av psykiske plager. Beskyttelsesfaktorer er faktorer som beskytter mot psykiske plager. Når flere risikofaktorer opererer samtidig, kalles det kumulativ risiko (Borge, 2010). EMF kan bære på en slik risiko som gjør dem ekstra sårbare. Kvello (2015) hevder at effekten av beskyttelsesfaktorer kommer i de fleste tilfeller tilsynet ved betydelige risikopåkjenninger som har gått over tid. En beskyttelsesfaktor kan gi beskyttelse for flere ulike påkjenninger (Kvello, 2015). Eksempelvis kan en trygg voksen gjøre at barnet utvikler evnen i å skape/delta i trygge relasjoner som kan virke som en beskyttelsesfaktor videre i livet.

4.2.2 Psykososialt arbeid utfra resiliens-teori

Psykososialt arbeid utfra resiliens-teori handler i stor grad om å identifisere og opprette beskyttende faktorer både i barnet og i miljøet. For miljøterapeuten er det dermed viktig å sette seg inn i forskning om hvilke faktorer som kan beskytte senskader etter traumeopplevelser, dette for å bygge opp beskyttende og stabiliserende miljøfaktorer (Eide, 2020). Borge (2010) hevder at påkjenninger i form av risikofaktorer kan gi tre utslag på utviklingen hos barnet: negativ, nøytral eller positiv. Nøytral vil si at barnet ikke påvirkes, positiv utvikling vil si at barnet håndterer risiko og stress på en god måte. Barnets personlige møte med risiko er dermed avgjørende. I forhold til oppgavens målgruppe, kan et eksempel være at et flyktningbarn får permanent oppholdstillatelse. Barnets personlige møte med denne beskjednen kan være positiv og forstås som en sjanse for å få et godt liv, eller som brudd i relasjoner og oppvekstmiljøet. Borge (2010) påpeker at det å styrke barn og ungdoms ressurser og opplevelse av mestring er et viktig supplement til direkte bearbeiding av traumer. Ressursfokus kan dermed i seg selv være traumbearbeidende, på en mer indirekte måte.

4.2.3 Bronfenbrenners bioøkologiske modell

Urie Bronfenbrenner sin modell er en av hovedmodellene i transaksjonsmodellen. Transaksjonsmodellen er ikke én teori, men en samlingsteorier som dominerer i forskningsfronten. I Bronfenbrenners bioøkologiske modell betraktes barnet som aktive påvirkere av eget oppvekstmiljø og det er en gjensidig påvirkning mellom barnet og miljøet. Miljøet defineres bredt, det innebærer både fysiske forhold som er naturgitte og det menneskeskapt miljøet. Det legges mest vekt på det sosiale miljøet, som vil si de mellommenneskelige relasjonene. Et av hovedmålene med sosialiseringen er å beherske det miljøet man skal være en del av. Det vil si å hjelpe barn og unge til selvstendighet for å klare å mestre miljøet rundt seg. Siden miljøet endres over tid og er ulikt i kulturer, utvikles det forskjellige ferdigheter i de ulike samfunn. Hvis man flytter til et annet land med en annen kultur, vil identiteten også endre seg (Kvillo, 2008).

Bronfenbrenner beskrev miljøet som sammensatt av fire sammenhengende systemer, et femte system ble også lagt til senere i han sin karriere. Systemene ble organisert i en rekkefølge basert på hvor mye innvirkning de har på et barn. Mikrosystemet består av den gruppen som har direkte kontakt med barnet, eksempelvis en nær voksen og skole. Mesosystemet består av relasjoner mellom gruppene fra mikrosystemet, eksempelvis forholdet mellom kontaktpersonen og skolen. Eksosystemet har nødvendigvis ikke et direkte forhold til barnet, men allikevel har en indirekte påvirkning på barnet, som for eksempel politikere og media. Makrosystemet består av de kulturelle elementene som påvirker barnet og alle rundt dem, som for eksempel kulturelle verdier. Det siste systemet som ble tilføyet er tidssystemet, som beskriver hvordan hendelser i livshistorien til et individ kan påvirke på ett eller flere av de øvrige systemene. Et sosialt system fungerer ikke alene, men i samspill med hverandre (Kvillo, 2008).

Bronfenbrenners bioøkologiske modell anser læring i nærmeste utviklingszone som kjernen i barns utvikling. Slik læring innebærer at miljøet rundt byr på muligheter for at barnet kan delta i stadig mer komplekse aktiviteter for å utvikle seg intellektuelt, emosjonelt, sosialt, moralsk og fysisk. Forventninger og krav fra miljøet kan enten virke utviklingsfremmende eller utviklingshemmede. Ved utviklingsfremmende læringsprosesser vil barn utvikle ferdigheter, evner, kunnskap og erfaringer som gjør individet i stand til å fungerer effektivt i utviklingsperioder (Bronfenbrenner & Morris, sitert i Kvillo, 2008).

4.3 Et liv i eksil som avhengige og selvstendige

Et liv i eksil innebærer store omveltninger både praktisk, materielt og ikke minst på det menneskelige plan. Flyktningbarna har forlatt sine hjemland og brutt relasjoner med mennesker og samfunnet de kom fra. Det å bryte opp er en del av flyktnings-tilværelsen, men den innebærer også møter med blant annet nye levesett, språk, normer og verdier (Eide, 2020). Flere forskere har vært opptatte av betydningen av å bygge en bro mellom fortid og fremtid. En av dem er Ålund (referert i Eide, 2020). Hun understreker at brudd ikke nødvendigvis står i motsetningsforhold til kontinuitet. Det er mulig å kunne bygge en bro mellom fortiden og nåtid, og på den måten skape en ny form for kontinuitet.

Mange enslige mindreårige flyktninger opplever en dobbelthet av å både være avhengige og selvstendige på samme tid. De har vært igjennom en flukt og søkt asyl i et nytt land, hvor de har måtte stolt på sine egne krefter. Flere av dem har allerede før flukten måtte ta voksenroller og hatt mer ansvar enn de fleste på deres egen alder. Det vil si at de i mange tilfeller har måtte vært selvstendige. Møtet med et nytt land snur mye av dette på hodet, hvor flyktningbarna innlemmes i et system som gir dem lite handlingsrom. Samtidig må de lære å beherske et helt nytt samfunn, fullt av nye utfordringer. Dette gjør at mange opplever en form for avhengighet, hvor de trenger veiledning (Eide, 2020).

5.0 Diskusjon

5.1 Relasjonens betydning

Innen forskning på miljøfaktorer som bidrar til risiko er det mangel på nåværende og velfungerende relasjoner som utgjør en betydelig risiko for den psykiske helsen (Rutter, 2012). Bengtson og Ruud (2012) hevder at det å ha minst én betydningsfull person som har brydd seg reelt, er en sentral beskyttelsesfaktor resiliensforskningen har kommet frem til. I TBO er trygghet en av grunnpilarene som henger sammen med relasjon og tilknytning. Traumatiserte barn kan ha vanskeligheter for å ha tillitt til voksne, da de kan ha opplevd brudd på denne tillitten tidligere. Det er essensielt at relasjonen er til stede før man kan jobbe med følelsesregulering, samt endring (Jørgensen og Steinkopf, 2013). Miljøterapeutens oppgave blir deretter å samregulere følelsene med barnet. Dette ved å fokusere på barnets følelser fremfor det atferdsmessige uttrykket. Dette kan gjøres gjennom trøst når ungdommen viser tristhet, som signaliserer at det er trygt å vise følelser og sammen sette ord på følelsene. På denne måten vil de utvikle evnen til å regulere følelsene sine på egen hånd.

Bengtson og Ruud sier: «Det å være en troverdig voksen må ikke forveksles med å være nær. Snarere tvert imot. Tydelige grenser og roller vil bidra til troverdighet.» (Bengtson & Ruud, 2012, s. 193). Det kan virke som at miljøterapeuten har en viktig jobb med å skape tillit og trygghet for å legge til rette for relasjonsetablering med disse ungdommene. I følge Bengtson og Ruud burde man ikke allikevel karakteriseres som nær. I en rekke forskningsrapporter når ungdommene selv kommer til ordet, beskriver mange ensomheten rundt dem og bekymringer som blir større ved at man ikke har noen å dele dem med (Eide, 2020). For mange blir dermed deres kontaktperson i barnevernet eller i tiltaket en de fortro seg med. Når denne kontakten brytes i forbindelse med at tiltaket opphører, oppstår det en tomhet de fleste ikke var forberedt på. Dette understreker behovet for gradvise overganger, men kan også knyttes opp til Bengtson og Ruud sitt utsagn og være bevisst over at denne gruppen er preget av deres tidligere relasjonsbrudd og hvordan miljøterapeuten må være klar over at relasjonen på et vis før eller siden vil bli brutt. På den andre siden, ved å se til Bronfenbrenners biøkologiske modell kan en god relasjon til en nær voksen i bofellesskapet, være en brukbar erstatning for familie og dermed en betydelig del i mikrosystemet. I modellen vil samhandlingen mellom den ene nære og andre mikrosystemer være viktig (Kvello, 2008). Dette understreker også viktigheten av å jobbe tverrfaglig for å kunne danne et nettverk for ungdommene utenfor bofellesskapet og jobbe på tvers av de sosiale systemene.

5.2 Legge til rette for læringsprosess

Paulo Freire (referert i Eide, 2020) som selv levde deler av sitt eget liv i eksil, har i flere av sine arbeid beskrevet eksilet som en læringsprosess. I dette ligger det en forståelse av flyktningen som et handlende subjekt og ikke som et passivt offer. Som Ålund (referert i Eide, 2020) påpekte, er det betydningsfullt å danne en bru mellom fortid og fremtid for å oppleve en form for kontinuitet i livet. Spørsmål om hvordan man kommer til å håndtere fremtiden handler i stor grad om bevisstheten rundt fortid og fremtid. Dette igjen er ikke kun et spørsmål om individuelle ressurser, men skjer i samspill med miljøet (Eide, 2020). Freire fokuserer på mulighetene fremfor begrensingene hvor det ikke ligger noe form for nedvurdering av de påkjenningene flyktningbarna har vært igjennom, men heller en retning på det livet som skal leves videre. Han uttrykker at dette handler om å legge til rette for en læringsprosess. Knyttet opp til TBO er det viktig at læring skjer når barnet er innenfor sitt tolleransevindue. Bronfenbrenners modell sier også at læringen bør ta plass innenfor nærmeste utviklingszone, hvor forventningene som stilles bør virke utviklingsfremmende. For miljøterapeuten vil det

dermed være viktig at læring tar plass i trygge omgivelser når ungdommen er innenfor sitt toleransevidu.

Bengtson og Ruud (2012) påpeker at når terapeuten først selv har anerkjent og virkeliggjort ungdommens erfaring, kan ungdommen selv erkjenne dem. Dette skjer ved å forholde seg aktivt til ungdommens historier og erfaringer, fremfor å sette en merkelapp på dem (Bengtson & Ruud, 2012). Selv om resiliens-styrkning handler om å fokusere på å styrke beskyttelsesfaktorer, ser man uansett viktigheten ved å ta tak i risikofaktorer ungdommen har opplevd tidligere, dette for å oppleve kontinuitet i livet som kan utvikles til en beskyttelsesfaktor for ungdommen. Borge (2010) påpeker også viktigheten av hvilken mening man tillegger traumatiske hendelser. Dette er viktig for hvordan individet kan danne seg en subjektiv forståelse av hendelsen og dermed kan leve med det som har skjedd.

5.3 Å navigere sammen

Borgund (2017) har i sin studie «i foreldrenes sted» intervjuet syv ansatte om hvordan de legger til rette for styrking av resiliens i et bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger. Informantene er opptatt av at ungdommene skal oppleve mestring på forskjellige plan i livet. Her er språket først og fremst en forutsetning for å få det til. De legger dermed mye vekt i språkpraksis, da dette er nøkkelen til å skape nettverk og lykkes i det norske samfunnet. De ansatte legger til rette for at ungdommene skal klare å navigere i de ulike offentlige instansene vi har i landet. Videre sier de at i den første tiden følges ungdommene tettere opp, men etter hvert går fokuset over på selvstendiggjørelse og sette søkelys på deres sterke sider. De ansatte trekker frem at det er viktig å navigere sammen, altså legge til rette for at ungdommen er delaktige i det som omhandler deres liv. Det kan knyttes om til empowerment-prosesser.

5.4 Myndiggjøring og selvstendiggjøring

Empowerment som prosess går ut på å mobilisere og ta i bruk egne ressurser for å oppnå målet, myndiggjøring. Det å oppleve kontroll over eget liv gjennom å mobilisere og ta i bruk egne ressurser, kan hjelpe individet til å komme seg ut av en vanskelig livssituasjon. På individnivå dreier det seg om å finne strategier for mestring og kontroll over eget liv. På kollektivt nivå kan myndiggjøring handle om at brukergrupper sammen organiserer seg for å påvirke forhold som er undertrykkende i samfunnet. Myndiggjøring er nært koblet hjelp til selvhjelp, hvor miljøterapeuten skal kunne hjelpe brukeren til å myndiggjøre seg selv gjennom å mobilisere ressurser både i brukeren og hans omgivelser. I arbeid med ungdommene kan man fremme myndiggjørende prosesser, men selve prosessen må individet utføre selv (Ellingen & Skjefstad, 2015). Målet er å utvikle ungdommens egenmestring og tro

på seg selv. Dette skjer gjennom deltakelse og medbestemmelse. Miljøterapeuten kan legge til rette for myndiggjøring ved å aktivt inkludere ungdommen i prosesser som omhandler dem. Dette kan dreie seg om små gjøremål som å gjøre lekser, bestille legetime eller til større gjøremål som å skrive tiltaksplanen med mål ungdommen skal strekke seg til. Ved å inkludere ungdommen i det som omhandler deres liv, blir de handlende subjekter som kan styrke troen på seg selv.

Paulsen (2017) hevder at manglende medvirkning kan gjøre at ungdommene opplever at behovet for selvbestemmelse og autonomi ikke blir ivaretatt. Det å ha kontroll over eget liv, og mulighet til å bestemme selv, er en naturlig del av det å bli voksen. Hun mener at målet om selvstendighet bør omdefineres, og det bør heller legges til grunn et mål om «interdependency» som vil si at ingen er helt selvstendige og ikke har behov for noe hjelp, men at alle trenger den løpende støtten og det sikkerhetsnettet som finnes i familie eller familielignende relasjoner. En slik tilnærming til selvstendiggjøring kan bidra til at overgangen til voksenlivet er mer lik de forventningene som de fleste andre ungdommer også møter. Det kan også føre til at det å spørre om hjelp blir sett på som en ferdighet som er normal og ikke et nederlag. Dette kan igjen gjøre det lettere for ungdommene å søke støtte fra andre i nettverket, i tillegg til ønske om ettervern når tiden i tiltaket er over (Storø, sitert i Paulsen, 2017). Ved at miljøterapeuten har en slik holdning til selvstendiggjøringsprosessen blant ungdommene og overfører tanken om at man ikke trenger å være helt uavhengige av andre, men heller å være en del av noe større, som et støttende nettverk og relasjoner som kan bistå ved behov. Dette vil kunne være en beskyttelsesfaktor ungdommene kan ta med seg ut i voksenlivet.

5.5 Fysisk mestring- mental styrke

Eide (2020) påpeker at strukturering av daglige aktiviteter kan gjøre hverdagen mer oversiktlig og forutsigbar. Det igjen, vil være med på å fremme trygghet hos ungdommen. Opplevelsen av fysisk styrke kan fremme mental styrke, samt virke både avledende og avspennende. Evne til lek, symbolisering og kreativitet er også verdifullt. Gjennom symboler kan vi utrykke følelser, samt bearbeide motsetningsfylte opplevelser (Eide, 2020). Det å utrykke følelser kan hjelpe ungdommen med følelsesregulering. Både trygghet og følelsesregulering er to av grunnpilarene i Bart sin modell innen traumebevisst omsorg (referert i, Jørgensen og Steinkopf, 2013). Bengtson og Ruud (2012) påpeker at individuelle egenskaper som kreativitet, hobbyer og andre interesser kan dytte livet i retning når livet blir utfordrende. For å finne frem til aktiviteter og lek, kan det være hensiktsfullt å ta tak i

drømmer ungdommen har eller har hatt, som å bli fotballspiller, danser eller kunstner. I starten kan drømmene virke urealistiske, men selv utopiske drømmer kan være viktige for å få i gang livsgnisten og håp i livet. Dersom barnet gjenvinner håp og føler på mestring, kan det gi mulighet for en ny og mer positiv forståelse av seg selv og sine omgivelser (Eide, 2020). Ved at miljøterapeuten legger til rette for aktiviteter kan dette både gi mental styrke og mulighet for barnet å uttrykke følelsene sine, som kan utvikles til en beskyttelsesfaktor hos barnet og fremme deres resiliens. Det å mestre noe kan også styrke ungdommens selvtillit og utvikling av identitet.

5.6 Bofellesskapet som en ressurs

Dersom én har gruppetilhørighet med jevnaldrende, er dette også positivt for motstandsdyktigheten (Bengtson & Ruud, 2012). Spesifikke risiko- og beskyttelsesfaktorer varierer med barns utvikling. Eksempelvis spiller familien ofte en viktigere rolle for små barn enn større barn, og jevnaldrende spiller ofte en større rolle for ungdom enn for små barn (Christie, Eid & Dybdahl, 2006). Putnam (sitert i Eide, 2020) introduserer begrepene «bridging» og «bonding», som ulike former for tilknytning innenfor sosial kapital. Kortfattet vil begrepet «bridging» handler om relasjoner som danner bruere med mennesker fra andre sammenhenger enn de selv kommer fra. Begrepet «bonding» derimot om relasjoner til mennesker som er lik en selv. Likhetene kan handle om for eksempel alder, etnisitet, opplevelser, religion osv (Eide, 2020). I et bofellesskap vil de sosiale båndene (bonding) til de andre i fellesskapet være en viktig side å styrke. Berg (sitert i Eide, 2020) peker på funn som tyder på at sterke bånd til andre innad i sin egen etniske gruppe, ofte kan være et nødvendig grunnlag for å danne relasjoner til mennesker utenfor gruppen. Resiliensteori tilsier at motstandskraft og beskyttelse også handler om å utvikle kommunikasjonsferdigheter, som er en viktig ferdighet for å styrke den sosiale kompetansen (Borge, 2010).

En viktig del av det miljøterapeutiske arbeidet vil være å legge til rette for et godt fellesskap i bofellesskapet og se fordelene av å danne relasjoner med andre som har en viss form for likhet med hverandre. Felles i bofellesskapet er at alle beboerne er uten foreldre, i et nytt land. Samtidig er det viktig å legge til rette for at «bridging capital» tar form i ungdommene. Det krever tverrfaglig samarbeid med blant annet skole, andre instanser og fritidsarenaer, som igjen vil være en viktig del av integreringsprosessen. Ved å knytte dette opp til Bronfenbrenner sin bioøkologiske modell kan mangel på kommunikasjon på tvers av mikrosystemene føre til mindre kontinuitet og stabilitet for ungdommen. Det har betydning at systemene kjenner til og støtter hverandre, eksempelvis mellom kontaktperson og skole.

5.5.1 «Det normale liv»

Schwartz (sitert i Eide, 2020) bruker begrepet «det normale liv» for å illustrere «mulighetsrommet» det gir ved å fokusere på det normale, når det meste er unormalt. Istedenfor å fokusere på bruddene og tapene, er han opptatt av mulighetene som ligger ved å gjenopprette et så normalt liv som mulig. For å gjenskape en normal hverdag, vil ungdommene være en viktig kilde til dette. Dette ved å bruke ungdommen som ressurs og sammen skape en trygg og normal hverdag i bofellesskapet. Et «normalt liv» består av rutiner som måltider, aktiviteter og plikter. Amble og Dahl-Johansen (2016) fremhever også viktigheten av at barnets hverdag er preget av rutiner. Hverdagslige rutiner kan ifølge dem bidra med opplevelse av trygghet, samt at det er en arena hvor miljøterapeuten kan gi barnet omsorg. Ved at det for eksempel er et fast måltid i bofellesskapet hvor alle samles kan dette være et samlested som legger muligheter for å danne vennskap, en normal hverdag og struktur som gir trygghet for beboerne.

Borgund (2017) sin studie trekker frem viktigheten av høytider, hvor bofellesskapet feirer alle høytider som er representert i gruppen. Informantene ser det på som en mulighet for å styrke forholdet mellom både beboerne og de ansatte. Det å feire høytider som er viktig for ungdommen er en viktig del av å være kultursensitiv i møte med andre kulturer. Eide (2020) påpeker viktigheten av at miljøterapeuten er kultursensitiv i arbeidet med målgruppen. Det vil si at miljøterapeuten er utforskende, nysgjerrig og respektfull overfor ungdommens tankemåte og kulturelle bakgrunn. Borge (2010) påpeker at religion vil kunne ha en beskyttende effekt, og dermed en viktig beskyttelsesfaktor for barnet. Miljøterapeuten kan dermed legge til rette for at ungdommen kan bevare sin kultur og feire religiøse høytider, som kan være en beskyttelsesfaktor for ungdommene.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg fokusert på ressursfokusert tilnærming med enslige mindreårige flyktninger, med fokus på resiliens-styrkning. Jeg har presentert teori knyttet til målgruppen, traumebevisst omsorg og resiliens. Selv om vinklingen av oppgaven handler om ressursfokus, er det viktig å ha kunnskap om traumebevisst omsorg for å ha kunnskap om hvordan man kan forstå og hjelpe. Deretter har jeg diskutert hvordan miljøterapeuten i bofellesskapet kan legge til rette for styrkning av resiliens. Viktige momenter som kom fram, er det å først å fremst skape trygghet og relasjon til ungdommene. Dette kan være utfordrende, da mange har opplevd en rekke relasjonsbrudd. I tillegg må man være bevisst over at ungdommene en dag flytter, og dermed arbeide med å danne et nettverk ungdommen kan ta nytte av også videre i

livet. Det å bevisstgjøre ungdommen om at selvstendighet ikke trenger å bety at man ikke skal kunne be om hjelp, kan være en viktig egenskap å ha med seg for å kunne ta nytte av et godt nettverk. Tverrfaglig arbeid er viktig for å kunne legge til rette for nettverksbygging og samarbeid på tvers av de forskjellige systemene som Bronfenbrenners teori trekker frem. Selv om resiliens-styrkning er ressursfokusert, er det viktig å danne en bro mellom fortid og fremtid for å oppleve kontinuitet i hverdagen. Ressursfokus kan også indirekte virke bearbeidende for ungdommenes traumer.

Miljøterapeuten må erkjenne ungdommens fortid og hjelpe dem med å finne mening og sammenheng videre i livet. Det å inkludere ungdommen i det som omhandler dem og myndiggjøre dem som individer er viktig for å danne et godt selvbilde, identitet og følelsen av å være handlende objekter og ikke ofre. Det å legge til rette for mestring via aktivitet, kan også hjelpe på å danne et godt selvbilde og identitet, samt koble av i hverdagen.

Bofellesskapet i seg selv, gir muligheter for å danne et sosialt fellesskap som kan være en ressurs for ungdommen, deres sosiale kapital og ferdigheter i møte med andre utenfor bofellesskapet. Det å skape en «normal hverdag» i bofellesskapet, kan være en miljømessig trygghet for ungdommen når ting er vanskelig og unormalt.

Jeg synes det er viktig å understreke at dette er en heterogen gruppe som trenger individuell oppfølging. Noen trenger mer støtte enn andre, noe som kan variere over tid. En fare ved å bli for ensidig fokusert på å styrke resiliens, er faren for å overse tegn på psykiske lidelser og traumer som trenger profesjonell hjelp. Dermed er det viktig at miljøterapeuten er ressursfokusert, men samtidig bevisst over at noen trenger behandling. Miljøterapeuten sin oppgave i et bofellesskap er i stor grad å legge til rette for at resiliens-styrkning kan ta plass hos ungdommene, men det krever at ungdommene er med i prosessen. Jeg har kommet med noen eksempler i drøftinger hvordan dette kan gjøres i praksis, men betingelsene er bevissthet, kunnskap og profesjonalitet fra miljøterapeutens side.

7.0 Referanseliste

Amble, L., & Dahl-Johansen, C. (2016). *Miljøterapi som behandling: ved komplekse traumer hos barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget

Barnevernloven. (2005). Lov om barneverntjenester (LOV-2018-06-22-83). Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernsloven#KAPITTEL_3

Bengtson, M. og Ruud, A. K. (2012). *Utviklingsstøttende omsorg i mottaksfasen*. I: K. Eide (red.). *Barn på flukt – Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Berg, B., Svendsen, S. & Thorshaug, K. (2010). *Boløsninger for enslige mindreårige flyktninger. Erfaringer fra to bykommuner*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning AS

Borgund, A.K. (2017). *I foreldrenes sted: en kvalitativ studie av ansattes arbeid for å fremme resiliens hos enslige mindreårige flyktninger* (Mastergradsavhandling). Høgskolen i Sørøst-Norge. Hentet fra: <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/2437688>

Christie, H.J, Eid, J. & Dybdahl, R. (2006). Psykososialt arbeid med barn og familier som er asylsøkere og flyktninger i Norge. *Norsk Psykologforening*. Hentet fra: <https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel/2006/12/psykososialt-arbeid-med-barn-og-familier-som-er-asylsokere-og>

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Eide, K., Kjelaas, I., & Larsgaard, A. (2017). Hjem eller institusjon? Om tvetydigheten i omsorgsarbeid med enslige mindreårige flyktninger bosatt i kommunene. *Tidsskrift for velferdsforskning: Universitetsforlaget*. Hentet fra: https://www.idunn.no/tidsskrift_for_velferdsforskning/2017/04/hjem_eller_institusjon

Eide, K. (Red.). (2020). *Barn på fukt- psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2 utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Ellingsen, I.T. & Skjefstad, N.S. (2015). Annerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. I Ellingsen, I.T., Levin, I. & Berg, B., (Red.), *Sosialt arbeid. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget

FO. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument*. Hentet fra: <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Førde, S. (2014). *Tapt barndom eller?..Barns navigering fra krenkelser og traumer mot psykisk styrke*. Bergen: Bokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Førde, S. (2017). Det tar en landsby å oppdra et barn- Oppvekstmiljøets betydning for enslige mindreårige flyktnings navigering mot opplevelsen av psykisk helse og resiliens. *Tidsskrift for psykiskhelsearbeid*. Hentet fra:

https://www.idunn.no/file/pdf/66962239/det_tar_en_landsby_aa_oppdra_et_barn_-_oppvekstmiljoets_bety.pdf

Garvik, M., Paulsen, V. & Berg, B. (2016). *Barnevernets rolle i bosetting og oppfølging av enslige mindreårige flyktnings* Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Hagen, M.B. (Red.). (2016). *Traumebevisst omsorg i psykisk helsearbeid – fra et tilknytningsteoretisk perspektiv*. Oslo: Universitetsforlaget

IMDi- Integrering og mangfoldsdirektoratet. (2018). *Bosetting av enslige mindreårige flyktnings*. Hentet fra:

<https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/slik-bosettes-flyktnings/enslige-mindrearige-flyktnings/>

Jørgensen, T.W. & Steinkopf, H. (2013). *Traumebevisst omsorg, teori og praksis*.

Hentet fra: <https://sor.rvts.no/filestore/Filarkiv/Dokumenter/Fagstoff/Barnevern/Artikkel3-Traumebevisstomsorg.pdf>

Nordanger, D. Ø. (2014). Regulering som nøkkelbegrep og toleransevinduet som modell i en ny traumepsykologi. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. Hentet fra:

<https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2014/07/regulering-som-nokkelbegrep-og-toleransevinduet-som-modell-i-en-ny>

Paulsen, V. (2017). Et anerkjennelseperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Hentet fra:

https://www.idunn.no/tnb/2018/04/et_ankjennelseperspektiv_paa_oppfoelging_av_ungdom_i_barne

- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kvello, Ø. (2008). Transaksjonsmodellen: Mennesker og miljø utvikler hverandre. Kap. 8 i Kvello, Ø.: *Oppvekst. Om barn og unges utvikling og oppvekstmiljø*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Larsen, E. (2015). *Miljøterapi med barn og unge: organisasjonen som terapeut* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Levin, I. (2004). *Hva er sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget
- Lindboe, K. (2011). *Barnevernloven*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS
- Olsen, B. (2015). De som reiser alene. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. Hentet fra: <https://psykologtidsskriftet.no/leder/2015/12/de-som-reiser-alene>
- Rutter, M. (Red). (2012). *Resilience. Causal pathways and social ecology*. I M. Ungar, *The social ecology of resilience: A handbook of theory and practice*. New York, NY: Springer
- Røkenes, O.H & Hanssen, P.H. (2012). *Bære eller bryte: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (3. utgave.) Bergen: Fagbokforlaget
- Støren, I. (2014). *Bare søk! Praktisk veiledning i å gjennomføre litteraturstudie*. Oslo: Cappelen Damm AS
- Utdanning.no. *Miljøterapeuter planlegger og tilrettelegger hverdagen for mennesker som har behov for behandling, oppfølging eller tilsyn*. Hentet fra: <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/miljoterapeut>

